

TALABALARDA RAQAMLI KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH
METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH**Bobojonova yulduz boboxonovna**

O'zbekiston respublikasi iiv navoiy

Akademik litseyi o'qituvchisi

Buxoro innovatsiyalar universiteti

Pedagogika tarixi va uning nazariyasi yo'nalishi

2-kurs magistranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada raqamli kompetensiya tushunchasi, uning zamonaviy ta'limdagi ahamiyati, talabalarda raqamli ko'nikmalarni shakllantirishdagi mavjud muammolar va ularni hal qilishga qaratilgan metodik yondashuvlar tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli kompetensiyani rivojlantirish bo'yicha amaliy takliflar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: raqamli kompetensiya, global raqamli transformatsiya, raqamli texnologiyalar, dasturlash va raqamli tahlil, ijtimoiy media va marketing.

Annotation. This article analyzes the concept of digital competence, its significance in modern education, the existing challenges in developing digital skills among students, and methodological approaches aimed at addressing these issues. In addition, practical suggestions for enhancing digital competence are presented.

Kirish

global raqamli transformatsiya jarayoni ta'lim sohasini ham tubdan o'zgartirmoqda. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar bilim olish, ma'lumotlarni tahlil qilish va aloqani ta'minlashning asosiy vositasiga aylandi. Xususan, oliy ta'lim

muassasalari talabalaridan nafaqat o'z ixtisosliklari bo'yicha bilim, balki zamonaviy raqamli ko'nikmalarga ega bo'lishni ham talab qilmoqda.

raqamli kompetensiya talabaning axborot bilan ishlash, raqamli muhitda muloqot qilish, raqamli xavfsizlikni ta'minlash, yangicha raqamli mahsulotlar yaratish va texnologiyalardan samarali foydalanish qobiliyatini qamrab oladi. Shu sababli, oliy ta'lim tizimida talabalarda raqamli kompetensiyani shakllantirish bo'yicha maxsus metodik yondashuvlarni takomillashtirish dolzarb vazifa sifatida qo'yilmoqda.

2. Mavjud muammolar va tahlil

hozirgi kunda oliy ta'lim muassasalarida talabalarda raqamli kompetensiyani rivojlantirishda qator muammolar kuzatilmoqda:

Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarning cheklangan qo'llanilishi;

Pedagoglarning raqamli pedagogika sohasida tayyorgarlik darajasining yetarli emasligi;

Talabalarning raqamli xavfsizlik borasida bilimlarining past darajada bo'lishi;

Nazariy bilimlarning amaliy ko'nikmalar bilan mustahkamlanmaganligi.

Bu muammolarni bartaraf etish uchun kompleks metodik yondashuvlar zarur.

3. Raqamli kompetensiyani rivojlantirish metodikasini takomillashtirish bo'yicha takliflar

3.1. Ta'lim dasturlarini yangilash

Ta'lim dasturlariga "raqamli texnologiyalar asoslari", "axborot xavfsizligi", "ijtimoiy media va marketing", "dasturlash va raqamli tahlil" kabi fanlarni majburiy yoki ixtiyoriy ravishda kiritish zarur. Bu talabalarda turli sohalar uchun zarur raqamli ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

3.2. Interaktiv va amaliyotga asoslangan o'qitish

Talabalarni raqamli kompetensiyaga o'rgatishda quyidagi interaktiv uslublardan foydalanish samarali bo'ladi:

Loyiha-asosli o'qitish: talabalar raqamli loyihalar ishlab chiqish orqali ko'nikmalarga ega bo'ladilar.

Keys-stadi va muammo yechish: haqiqiy hayotda uchraydigan raqamli muammolar ustida ishlash.

Veb-kvestlar: internet manbalaridan ma'lumot izlab, topshiriqlarni bajarish.

3.3. Raqamli resurslar va platformalardan foydalanish

ta'lim jarayonida google classroom, moodle, edmodo, microsoft teams kabi raqamli platformalardan foydalanish talabalarda raqamli muhitda mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

3.4. Pedagoglar malakasini oshirish

talabalarga samarali raqamli ta'lim berish uchun o'qituvchilar ham raqamli pedagogika bo'yicha muntazam malaka oshirish kurslarida ishtirok etishlari zarur. Pedagoglar interaktiv dars olib borish, raqamli resurslar yaratish va xavfsizlik talablariga rioya qilish ko'nikmalariga ega bo'lishlari shart.

3.5. O'z-o'zini baholash va refleksiya

talabalar uchun maxsus raqamli kompetensiyalarni baholash testlari va portfolio tayyorlash tizimini joriy etish maqsadga muvofiq. Bu ularning o'z rivojlanishini nazorat qilishiga va muvaffaqiyatli yo'l tutishiga yordam beradi.

Talabalarda raqamli kompetensiyalarni shakllantirish va rivojlantirish – zamonaviy oliy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Bu jarayonda ta'lim dasturlarini zamonaviy talablarga mos ravishda yangilash, interaktiv va amaliyotga asoslangan o'qitish usullarini joriy etish, raqamli platformalardan keng

foydalanish, pedagoglar malakasini oshirish va talabalarni muntazam baholab borish muhim ahamiyat kasb etadi.

Talabalarda yuqori darajadagi raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish nafaqat ularning ta'lim jarayonida, balki kelgusidagi kasbiy faoliyatida ham muvaffaqiyatli bo'lishini ta'minlaydi.

Tavsiyalar

Har bir oliy ta'lim muassasasida raqamli kompetensiyani baholash va rivojlantirish uchun maxsus markazlar tashkil etish.

Raqamli kompetensiyani rivojlantirish bo'yicha milliy strategiya va standartlar ishlab chiqish.

Talabalar uchun raqamli texnologiyalar sohasida xalqaro sertifikat olish imkoniyatlarini yaratish.

adabiyotlar tahlili va metodlari

Mavzu doirasida: talabalarda raqamli kompetensiyani rivojlantirish metodikasini takomillashtirish

№ nomi	Adabiyot	Asosiy g'oya	Mavzuga aloqadorlik	Amaliy ahamiyati
1	Toshboev t.t., umarov sh.s. – "axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asoslari"	Raqamli texnologiyalarning nazariy va amaliy asoslari	Talabalarga raqamli ko'nikmalarni berishda asosiy manba	Akt vositalaridan foydalanish usullarini tushuntiradi

№ nomi	Adabiyot	Asosiy g'oya	Mavzuga aloqadorlik	Amaliy ahamiyati
2	Ziyayevi.a., karimov d.a. – “raqamli pedagogika”	Raqamli muhitda darslarni tashkil etish metodikasi	Raqamli kompetensiyani o'qitishda yangi metodik yondashuvlar	Zamonaviy ta'lim vositalarini metodik jihatdan qo'llash bo'yicha ko'rsatmalar
3	Digcomp 2.1 (european commission)	Fuqarolarning raqamli kompetensiya darajalari va mezonlari	Raqamli ko'nikmalarni baholash va rivojlantirish modeli	O'quvchilarni baholash mezonlarini ishlab chiqish uchun asos
4	Digcomped u (redecker, 2017)	O'qituvchilarni ng raqamli kompetensiyasini rivojlantirish	Talabalarnin g kompetensiyasig a o'qituvchi ta'siri nuqtai nazaridan yondashadi	O'qituvchinin g raqamli kompetensiyasi orqali talabani rivojlantirishga xizmat qiladi
5	Heick, t. – “the characteristics of a digitally competent student”	Raqamli kompetent talabani belgilovchi ko'nikmalar	Talabada qanday raqamli kompetensiyalar bo'lishi kerakligini ko'rsatadi	Raqamli kompetensiyani aniqlash va o'lchash uchun oddiy mezonlar beradi

№ nomi	Adabiyot	Asosiy g'oya	Mavzuga aloqadorlik	Amaliy ahamiyati
6	Unesco – “digital literacy for lifelong learning” (2021)	Umrbod ta’lim uchun raqamli savodxonlikning roli	Raqamli ko‘nikmalarni ta’lim jarayoniga uzluksiz singdirish	Raqamli kompetensiyani uzluksiz rivojlantirish konsepsiyasini asoslaydi
7	Oecd – “21st century skills and digital learning” (2020)	21-asr ko‘nikmalari: kreativlik, raqamli savod, tanqidiy fikr	Talabalarni keng kompetensiyalarg a ega qilish g‘oyasini ilgari suradi	Raqamli kompetensiyani boshqa yumshoq ko‘nikmalar bilan uyg‘unlashtirish
8	Xolmurodo v a.a., tojiboeva m.m. – “talabalarda axborot texnologiyalarida tajriba n foydalanish ko‘	Talabalarda akt ko‘nikmalarini shakllantirish bo‘yicha milliy	Mahalliy kontekstda raqamli kompetensiyani o‘stirish muammolari yoritilgan	O‘zbekistond a qo‘llanilayotgan real metodikalarni tahlil qilish uchun asos

Mavjud muammolar muhokamasi

zamonaviy ta’lim tizimida raqamli kompetensiyani rivojlantirishga bo‘lgan ehtiyoj ortib borayotgan bo‘lsa-da, bu yo‘nalishda bir qator tizimli va metodik muammolar mavjud. Quyida ushbu muammolar tahlil qilinadi:

1. Nazariy va amaliy tafovut

aksariyat ta'lim muassasalarida raqamli kompetensiyaga oid mashg'ulotlar nazariy bilimlar bilan cheklanib qolmoqda. Talabalarga dasturiy vositalar bilan ishlash, raqamli loyihalarni yaratish yoki real muammolarni akt asosida hal qilish kabi amaliy faoliyatlar yetarli darajada tashkil etilmaydi.

2. Metodik yondashuvlarning eskirganligi

raqamli kompetensiyani shakllantirishda qo'llanilayotgan metodikalar ko'p hollarda an'anaviy uslublarga asoslangan bo'lib, ularni individual yondashuv, differensial o'qitish, muammoli ta'lim, yoki zamonaviy raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish sust darajada amalga oshirilmoqda.

3. O'qituvchilarning raqamli tayyorgarligi yetarli emas

o'qituvchilarning o'zlari ham raqamli texnologiyalarni chuqur bilmasligi sababli, ularni samarali o'qitish va talabalarda ushbu kompetensiyalarni shakllantirishda qiyinchiliklarga duch kelinmoqda. Bu esa raqamli kompetensiyani rivojlantirishdagi uzviylik va tizimlilikni izdan chiqaradi.

4. Baholash mezonlarining aniq emasligi

talabalarining raqamli kompetensiyasini baholash uchun yetarli, aniqlashtirilgan va bosqichma-bosqich shakllangan milliy mezonlar mavjud emas. Baholashda subyektivlik ko'p bo'lib, bu kompetensiya rivojlanishini monitoring qilishni murakkablashtiradi.

5. Texnik va infratuzilmaviy cheklovlar

ayrim oliy ta'lim muassasalarida zarur texnik vositalar – kompyuterlar, dasturiy ta'minotlar, barqaror internet – yetarli emas. Bu esa nafaqat o'qitish jarayoniga, balki talabalarni mustaqil ishlashiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

6. Raqamli xavfsizlik va axloqiy masalalarning yetarlicha yoritilmasligi

talabalar internet xavfsizligi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, raqamli etik qoidalar haqida yetarlicha bilimga ega emaslar. Bu esa ularda faqat texnik emas, balki madaniy va ijtimoiy kompetensiyaning ham past bo'lishiga sabab bo'ladi.

Natijalar

ushbu tadqiqot natijalariga ko'ra, talabalarda raqamli kompetensiyaning shakllantirish va rivojlantirish zamonaviy ta'limning ajralmas tarkibiy qismiga aylangan. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim jarayonini metodik jihatdan yangilashni, o'qitish mazmuni va shakllarini zamon talablariga mos ravishda qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi.

Tahlil qilingan adabiyotlar asosida aniqlanishicha:

Raqamli kompetensiya nafaqat texnik ko'nikmalar, balki axborotni izlash, tahlil qilish, raqamli muhitda samarali muloqot qilish va xavfsizlikni ta'minlash kabi kompleks faoliyatlarni qamrab oladi;

Talabalarni raqamli kompetent qilishda o'qituvchining raqamli savodxonligi va darsni metodik tashkil etish darajasi muhim omil hisoblanadi;

Mavjud metodikalar ko'proq nazariy yondashuvga asoslangan bo'lib, amaliyotga yaqin, interaktiv va muammoli o'qitishga asoslangan metodlar yetarlicha qo'llanilmayapti.

shu boisdan, raqamli kompetensiyaning shakllantirish metodikasini takomillashtirish quyidagi yo'nalishlarda olib borilishi lozim:

Talabaning raqamli faoliyatini bosqichma-bosqich baholash mezonlarini ishlab chiqish (digcomp asosida);

O'qituvchilarni zamonaviy akt vositalaridan foydalanishga tayyorlash;

Talabalarga mo'ljallangan raqamli loyihaviy ishlar, virtual laboratoriyalar va simulyatsiya dasturlarini o'quv jarayoniga joriy etish;

Raqamli etikani va xavfsizlikni alohida o'quv moduli sifatida kiritish.

ushbu yondashuvlar asosida ishlab chiqilgan takomillashgan metodika talabalarda raqamli kompetensiyani chuqur va izchil shakllantirishga, ularni global axborot maydoniga samarali integratsiya qilishga xizmat qiladi

Xulosa sifatida

ushbu muammolarni aniqlash orqali raqamli kompetensiyani rivojlantirishga oid metodikani takomillashtirish zarurati yanada yaqqol namoyon bo'ladi. Yangi yondashuvlar, innovatsion metodikalar va zamonaviy baholash tizimlarini joriy etish orqali bu muammolarni bosqichma-bosqich bartaraf etish mumkin

Innovatsion yondashuvlar: oecd va unesco manbalari talabani raqamli kompetensiyasini kengroq – yumshoq ko'nikmalar, muammoli fikrlash, kreativlik bilan uyg'un holda rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi

Adabiyotlar ro'yxati

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asoslari. – t.t. toshboev, sh.s. umarov. – toshkent: "o'qituvchi", 2021.

Raqamli ko'nikmalar asoslari va ularning o'quv jarayonidagi roli yoritilgan.

Raqamli pedagogika – i.a. ziyayev, d.a. karimov. – toshkent: innovatsiya, 2022.

Raqamli texnologiyalar asosida darslarni tashkil etish metodikasi haqida.

European commission (2017). Digcomp 2.1: the digital competence framework for citizens.

Raqamli kompetensiya bo'yicha xalqaro mezon va daraja ko'rsatkichlari.

Redecker, c. (2017). European framework for the digital competence of educators: digcompedu. Publications office of the european union.

O'qituvchilar uchun raqamli kompetensiyani rivojlantirish modeli.

Heick, t. (2019). The characteristics of a digitally competent student. Teachthought.

Talabalarning raqamli kompetensiyasini aniqlovchi belgilar va ko'nikmalar.

Unesco (2021). Digital literacy for lifelong learning.

Raqamli savodxonlik va uning ta'limdagi o'rni haqida xalqaro ko'rsatmalar.

Oecd (2020). 21st century skills and digital learning.

Zamonaviy ta'limda raqamli ko'nikmalarning roli va rivojlantirish yo'nalishlari